

Herstel Regionale Economie na Covid-19 lockdown periode

Dynamische agenda duurzaam herstel van de economie

Interprovinciaal Overleg
van, voor en door provincies

Voor u ligt het Herstelplan Regionale Economie (HRE) dat in de afgelopen maanden is opgesteld onder regie van de IPO Taskforce HRE. Het concept is in overleg met provincies, de ROM's en diverse Ministeries tot stand gekomen. Het is het aanbod vanuit de provincies aan het Rijk, EU, bedrijfsleven en gemeenten. Dit concept is op 27 augustus in het IPO Hoofdbestuur vastgesteld. Het schetst de inbreng van de provincies in de komende maanden in de overleggen met haar partners. Het Herstelplan is een dynamische agenda gericht op het (structurele) duurzame verdienvermogen van de economie én het oplossen van problemen op de korte termijn in deze hevige crisis. Het Herstelplan zal met de partners worden uitgewerkt in een uitvoeringsagenda.

De coronacrisis heeft ongekende gevolgen voor de economie. In de eerste fase van crisisbestrijding, in de afgelopen maanden, was het Rijk aan zet met een omvangrijk pakket steunmaatregelen. Nu is het moment van vernieuwing en duurzaam herstel van de economie volop aan de orde. De provincies willen een krachtige rol spelen in het herstel van de economie door mee te investeren in een slimme, schone en sterke (regionale) economie. Dat doen we samen met het Rijk door bestaande en nieuwe instrumenten (zoals het groeifonds) op elkaar afstemmen, maar ook door zelf op korte termijn extra middelen beschikbaar te stellen. We kunnen die ambitie waarmaken, omdat we ons eigen herstelplan gereed hebben. Daarmee borgen we dat onze regionale clusters en het MKB een goede positie krijgen in de investeringsprogramma's van het Rijk en de EU. In die samenwerking met het Rijk en de EU versterken we het verdienvermogen van Nederland en versnellen we de transities op het gebied van circulaire economie, energietransitie en digitalisering.

Inhoud

1. Inleiding	8
Aanleiding	8
Doel	9
Gefaseerde aanpak	10
Opbouw van de notitie	11
2. Integrale aanpak met nieuwe accenten	13
Positie van de provincies	13
Mission statement	14
Samen optrekken met Rijk en EU	14
Onze filosofie	16
Integrale benadering economisch herstel	16
Nieuwe accenten in beleid	19
3. Herstel Regionale economie: het Actieplan	21
A. Uitvoeren basisacties	22
B. Behouden en versterken fundament toekomstig regionaal verdienvermogen	24
C. Versterken regionale arbeidsmarkten	31
D. Optimaliseren fysieke vestigingsvoorwaarden	33
4. Samen optrekken in de crisis	37
Wat gaan we als provincies zelf doen	37
Rolverdeling IPO en provincies	38
Samenwerking met het Rijk	39
Overleg met overige partners	39
Hoe nu verder?	41
5. Samenvatting	42
Bijlage 1: Taken en rollen provincies in Herstelplan Regionale Economie	43
Bijlage 2: Eerste niet volledige overzicht van provinciale fondsen	45

1. Inleiding

Aanleiding

Gezien de actuele economische crisis als gevolg van het Coronavirus heeft het IPO-bestuur op 2 april 2020 het initiatief genomen voor de oprichting van een IPO-Taskforce Herstel Regionale Economie (HRE). De Bestuurlijke Adviescommissie Regionale Economie (BAC RE), in samenwerking met het Huis van de Nederlandse Provincies (HNP), is verzocht te komen met een uitwerking van doel, aanpak en aansturing. Hiervoor wordt vanuit de bestaande IPO-adviesstructuur denkkracht georganiseerd om de rol van de provincies in het herstel van de getroffen sectoren en regio's scherp neer te zetten.

Het vertrekpunt is het besef dat de economische en regionale gevolgen van de post-corona samenleving groot zijn en dat een strategische én praktische aanpak voor aanpassing en (her)ontwikkeling van de inzet van provincies nodig is. De crisis raakt vooral sectoren en beleidsthema's die onder de BAC RE vallen, met een open oog voor de raakvlakken met overige beleidsterreinen. Dit Herstelplan zal ook mee worden genomen in andere trajecten, zoals bijv. de verkenning van provincies naar de toepassing van het begrip 'brede welvaart' en in de gebiedsontwikkelingen die centraal staan in de (provinciale) Omgevingsvisies.

Een 10-punten actieplan van de provincies, dat richtinggevend is voor ons eigen handelen voor de samenwerking met zowel Den Haag als Brussel.

Doel

Het hoofddoel is om een plan van aanpak op te stellen voor de regionale economie tijdens en na de economische crisis met aandacht voor herstel/aanpassing aan een 1,5 meter realiteit. *Het gaat om het vergroten van de weerbaarheid van getroffen bedrijven, sectoren en regio's en het benutten van kansen om het verdienvermogen van de regionale economieën te herstellen c.q. te vergroten en werkgelegenheid te behouden c.q. te creëren.* Dit doen wij als provincies op zodanige wijze dat de aanpak aansluit bij de democratisch ontwikkelde en vastgestelde lange termijn provinciale visies.

Om dit op provinciaal niveau te kunnen realiseren, zijn de volgende stappen essentieel:

- 1 **Structureel inzicht in en informatie over alle genomen acties en maatregelen op alle bestuursniveaus (Europees, nationaal, provinciaal en lokaal).** In het bijzonder is daarbij de aandacht gericht op wat 'Brussel' aan instrumenten biedt en waar provincies samen of alleen gebruik van kunnen maken.
- 2 **Mission statement, waarin de rol en taken van de 12 provincies in het herstel van de economie gericht op het toekomstig verdienvermogen helder worden neergezet** met aandacht voor de volgende beleidsvelden: regionale economie (innovatie, onderwijs/arbeidsmarkt, circulaire economie, digitalisering, MKB), vitaal platteland, recreatie/toerisme, energietransitie en bereikbaarheid. Hier ligt nadrukkelijk een relatie met de economische samenwerkingsagenda Rijk-Regio en met het benutten van diverse Europese fondsen.
- 3 **Een 10-punten actieplan van de provincies,** dat richtinggevend is voor ons eigen handelen voor de samenwerking met zowel Den Haag als Brussel. Gemeenschappelijk doel: komen tot een effectieve inzet van maatregelen en instrumenten gericht op het toekomstbestendig maken van alle regionale economieën. Dit **Actieplan** kan worden benut als kader en '**kansenkaart**' voor de uitvoering van provinciale herstel- en actieprogramma's. Het geeft de mogelijkheden en denkrichtingen aan en biedt de provincies de keuze om zelf eigen middelen en instrumenten in te zetten, passend bij het karakter en de omstandigheden van de provincies. Maar het is ook een **aanbod** richting het Kabinet voor het derde pakket van crisismaatregelen, dat meer dan de vorige pakketten gericht zal zijn op herstel en vernieuwing van de economie. Ons actieplan richt zich op de periode september 2020 tot en met december 2021.

Gefaseerde aanpak

Kijken we in brede zin naar het verloop van de aanpak, dan zijn er drie fasen te onderscheiden:

- 1 Korte termijn:** de lockdown-fase, waarin acute hulp aan bedrijven nodig is door het stilvallen van de economie, zoals het noodpakket van het Rijk en de maatregelen vanuit de Europese Commissie. Bij uitstek een fase waarin vooral het Rijk aan zet is en provincies een belangrijke signaleringsfunctie voor het Rijk hebben, omdat zij de regio-specifieke behoeftes kennen. Vrijwel alle provincies hebben in de afgelopen maanden miljoenen beschikbaar gesteld voor acute nood (cultuur, eerste lijnszorg MKB en ZZP'ers). De gezamenlijke actie van Rijk en provincies rond de Corona Overbruggingslening (COL) voor start ups en scale ups is een goed voorbeeld van 'samen de schouders er onder'.
- 2 Middellange termijn:** de exitperiode waarbij naar voren komt in hoeverre (delen van) bedrijfssectoren/clusters nog levensvatbaar zijn en gekozen moet worden welke we actief willen stimuleren. De middellange termijn gaat al in vanaf september dit jaar. Dat betekent dat snel door provincies zal worden bepaald hoe zij het herstel van de economie kunnen versnellen door al ontwikkelde programma's en projecten op te schalen en daar enkele nieuwe aan toe te voegen. In deze fase is niet alleen het Rijk aan zet met haar herstelplan, maar zal naar verwachting ook financiële hulp van de EU (het nieuwe pakket aan steunmaatregelen dat momenteel ontwikkeld wordt) beschikbaar zijn. Maar er zal ook financiële en capaciteitshulp en inzet van de provincies en ROM's nodig zijn (vanuit de kerntaak Regionale Economie).
- 3 Lange-termijn:** ontwikkeling, versterking en versnelling aanpassingsvermogen economie. De periode waarin we als provincies vooral onze meerwaarde kunnen tonen door te investeren in de opbouw en het realiseren van nieuw verdienvermogen. Het toekomstig verdienvermogen van regio's zal tevens een belangrijk vertrekpunt zijn van het huidige en volgende kabinet. Rijk en provincies zetten daarbij in op missie-gedreven innovatie, waarbij verdienvermogen van maakindustrie en nieuwe diensten (digitalisering) worden gekoppeld aan het realiseren van doelstellingen omtrent klimaat, energie, natuur/biodiversiteit en sociale inclusiviteit. Juist in die integrale regionale aanpak ligt een cruciale rol voor de provincies. Die integrale, missie-gedreven aanpak van het verdienvermogen van regio's vormt dan ook de basis van het aanbod van de provincies aan het huidige en volgende kabinet.

---

*We kunnen ons
niet permitteren
om alleen
strategisch
vooruit te kijken.*

In dit Herstelplan Regionale Economie ligt het accent dus op de middellange en lange termijn. Nu moeten we werken aan programma's en investeringen die het herstel aanjagen, maar die ook bijdragen aan de integrale lange termijn doelstellingen. We kunnen ons niet permitteren om alleen strategisch vooruit te kijken, maar we moeten als provincies, in de komende maanden aan de slag aan de hand van de geschetste kaders en kansen in dit Herstelplan. Het is een aanbod van de provincies aan onze belangrijke partners zoals het bedrijfsleven, het Rijk, de EU, de gemeenten en kennisinstellingen.

Opbouw van de notitie

In deze notitie geven wij als provincies een eerste stevige voorzet voor de rol die wij willen vervullen in het herstel van de regionale economie, uiteraard in nauwe afstemming met het Rijk en de EU, de gemeenten, het bedrijfsleven en andere maatschappelijke partners. De provincies nemen hiertoe het initiatief, omdat zij primair verantwoordelijk zijn voor de regionaal economische ontwikkeling. In de afgelopen tien jaar hebben wij die rol actief opgepakt en zien wij nu ook (gezien de economische crisis) de noodzaak om op te schalen en te intensiveren, net zoals het Rijk en de EU.

In paragraaf 2 beschrijven we allereerst ons mission statement en de rollen die wij kunnen en willen vervullen. Die invulling is veel breder dan innovatiebevordering zoals sommigen wel eens denken. Door de maatschappelijke opgaven en de crisis moet het regionaal economisch beleidsveld breed en integraal worden ingevuld. Daar zijn we al mee bezig, maar dat kan en moet nog krachtiger.

In paragraaf 3 schetsen we vanuit die brede, integrale aanpak het actieplan van de provincies voor de komende twee jaren. Concreet wordt vermeld waar extra accenten gelegd gaan worden om het verdienvermogen van de regionale economieën te versterken en daarin de maatschappelijke opgaven rond energie, klimaat, sociale cohesie en biodiversiteit mee te nemen.

In paragraaf 4 wordt expliciet ingegaan op de aanknopingspunten en kansen voor een nog betere samenwerking met het Rijk en de EU door beleid en instrumenten optimaal op elkaar af te stemmen. Het document wordt afgesloten met een korte samenvatting.

---

*Alle twaalf
provincies zetten
via slimme
specialisatie-
strategieën in op
het benutten van
Europese fondsen en
op investeringen.*

2. Integrale aanpak met nieuwe accenten

Positie van de provincies

Sinds 2011 heeft het Rijk het regionaal-economische beleid gedecentraliseerd naar de provincies. De provincies hebben met inzet van eigen middelen, integrale programmering en matching met middelen vanuit het Rijk en de Europese Unie de regionale economische structuren verder ontwikkeld en zichtbaar verbeterd. Daarbij heeft een aantal provincies ook haar reserves aangesproken die opgebouwd zijn met de verkoop van aandelen in energiebedrijven om extra te kunnen investeren in toekomstig verdienvermogen. Dat economie in de regio wordt gemaakt, is nu een gegeven.

Wat houdt het takenpakket en de rol van provincies op het regionaal-economische vlak dan concreet in?

Alle twaalf provincies:

- kijken vooruit en houden het vizier op het economisch verdienvermogen van morgen;
- schakelen, verbinden en houden contact met alle stakeholders en slaan de brug tussen partners gericht op concrete investeringen, kansen en uitdagingen;
- formuleren perspectief, agenderen en werken als opdrachtgever, zijn risicodragend financier en subsidiegever aan opschaling en bevorderen het delen van bewezen concepten en kansrijke initiatieven;
- zoeken expliciet de meerwaarde tussen initiatieven van meerdere stakeholders en organiseren de gewenste regionale samenwerking in visievorming, programmering en uitvoering;
- nemen verantwoordelijkheid voor grote uitvoeringsprogramma's en bundelen beschikbare middelen (eigen reserves, uit EU, van Rijk, van kapitaalmarkt, ROM's);
- vervullen een actieve rol in het opschalen van regionale clusters naar een internationaal competitief niveau en zetten via slimme specialisatiestrategieën in op het benutten van Europese fondsen en op investeringen in (crossovers tussen) sectoren, clusters en technologiedomeinen;
- koppelen de kansen voor toekomstig verdienvermogen aan het oplossen van maatschappelijke opgaven op het gebied van energie, klimaat, circulaire economie, biodiversiteit, natuur en sociale inclusiviteit.

Op deze schaal - tussen micro en macro - ligt een speelveld, waar provincies met hun wettelijke en autonome taken het meest geëquipeerd zijn om snel resultaten te boeken. Niet in 'splendid isolation', maar samen met partners waar nodig en mogelijk.

Mission statement

'Economie wordt gemaakt in de regio's', want daar werken bedrijven, kennisinstellingen, overheden en maatschappelijke organisaties samen in specifieke clusters of in het versterken van het vestigingsklimaat. Nationaal en Europees beleid en instrumentarium worden ingezet in de regio's. Er wordt niet voor niets al langer gesproken over het Europa van de Regio's. De provincies hebben een belangrijke en effectieve positie om de regionale economie te versterken. Dat kan worden onderbouwd op basis van de geleverde prestaties in de afgelopen 10 jaren. Dat is ook de reden dat we vanuit die verworven positie ook een aanbod kunnen doen aan onze partners. In de komende jaren zal vanuit de kracht en diversiteit van de regio's met een versterkte en aangescherpte inzet vanuit de provincies (nog beter) worden aangesloten op doelstellingen en instrumentarium van het Rijk en de EU. Provincies willen verbinder en stimulator zijn, omdat we bij uitstek kennis en ervaring hebben met het opzetten van economische netwerken en innovatieclusters vanuit de Triple Helix-gedachte. Maar de kracht ligt ook in de brede invulling van het regionale economisch beleid door provincies. Vanuit de invalshoeken om het verdienvermogen te vergroten en het vestigings- en leefklimaat duurzaam te ontwikkelen worden veel beleidslijnen en instrumenten integraal ingezet op basis van de Omgevingsvisies die wij hebben opgesteld. Daarbij zullen we meer dan voorheen als provincies een rol moeten gaan spelen in het oplossen van spanningen op de arbeidsmarkt. Die 'menschkant' zal in beleid en uitvoering een belangrijk onderdeel gaan vormen.

Samen optrekken met Rijk en EU

De integrale aanpak van de regionale economie vraagt om maatwerk van de inzet van instrumenten, zowel van eigen instrumenten als die van het Rijk en EU op basis van behoeftes die elke provincie samen met haar partners (bedrijven, kennisinstellingen, gemeenten, maatschappelijke organisaties) in de regio scherp zullen benoemen. Dat betekent dat de provincies op een aantal thema's in de regionale economie een stevigere rol gaan vervullen, maar daarbij wel rekenen op ondersteuning vanuit het Rijk en de EU.

Het Rijk zal in het kader van de derde ronde steunmaatregelen diverse middelen en instrumenten beschikbaar gaan stellen (reguliere middelen, via InvestNL en de middelen uit het Groeifonds waarover in de komende periode meer bekend wordt). We zullen als provincies die inzet van middelen mede vorm geven.

---

*We kunnen ons
niet permitteren
om alleen
strategisch
vooruit te kijken.*

Bovendien zullen we in de integrale aanpak van het herstel van de economie met meerdere Ministeries gaan schakelen (EZK, maar ook met OC&W, BZK, SZW en I&W).

De Europese Commissie heeft een Europese meerjarenbegroting 2021-2027 voorgesteld van 1074 miljard euro (Regulier Meerjarig Financieel Kader, MFK) en een Europees herstellpakket NextGenerationEU van 750 miljard euro; waarvan 360 miljard aan subsidies en 390 miljard aan leningen. Voor het Herstelpakket gaat de Commissie leningen op de kapitaalmarkten aan. Onlangs hebben de regeringsleiders hierover overeenstemming bereikt hoe diverse instrumenten ingezet gaan worden. Met die voorstellen moeten het Europees Parlement en de Raad nog instemmen, daarnaast dient het herstellpakket geaccordeerd te worden door de nationale parlementen. Wat al wel duidelijk is dat veel van de middelen zijn bedoeld om de gevolgen van de COVID-19 crisis te bestrijden en tegelijkertijd uit de crisis te komen op een manier waarbij de opgaven van de Europese Green Deal en Digitalisering centraal staan.

In het EU herstellpakket van de economie **spelen regio's een cruciale rol**. Bestaande fondsen worden aangevuld en nieuwe fondsen worden gecreëerd voor een gelimiteerde periode om vooral via regionale programma's & het cohesiebeleid duurzaam herstel te stimuleren. Een goed voorbeeld is REACT-EU waarbij de Europese Commissie voorstelt om 47,5 miljard euro beschikbaar te stellen boven op de reguliere cohesiemiddelen voor regio's in de periode 2020-2022 om de COVID-19 crisis regionaal het hoofd te kunnen bieden. Andere voorbeelden zijn de intensivering van 7,5 miljard euro van het fonds ten behoeve van plattelandsontwikkeling en een intensivering van het Just Transition Fund (totaalbudget 40 miljard euro) om regio's te helpen versneld CO2 intensieve activiteiten uit te faseren. Bij al deze fondsen wordt een integrale, regionale aanpak door de EC als cruciaal beschouwd voor het herstel van de economie.

Een substantiële EFRO envelop voor Nederland over de periode 2021-2027 is voor het herstel van de economie onontbeerlijk. De Nederlandse provincies zijn op landsdelig niveau het best gepositioneerd om deze middelen in samenspraak met het Rijk en gemeenten zo goed mogelijk te besteden. Bovendien zullen er meer middelen beschikbaar komen voor grensoverschrijdende samenwerking. Dit geldt in het bijzonder ook bij het versneld tot uitvoer brengen van Europese grensoverschrijdende infrastructurele projecten. Een concreet voorbeeld is het bevorderen van internationale grensoverschrijdende transport- en treinverbindingen met Duitsland en België.

Onze filosofie

De provincies zien dan ook als hun taak om samen met het Rijk en andere partners in de komende maanden tot goede investeringsvoorstellen te komen. Daarbij hanteren we de volgende filosofie:

- We hanteren de bekende slogan: 'Centraal wat moet en decentraal wat kan'. Het is onze overtuiging dat veel in de regio's kan, vanwege de kracht en diversiteit van de regio's.
- We werken vanuit een integrale benadering vanuit onze Omgevingsvisies, dus breed en samenhangend, maar ook met primaire aandacht voor het verdienvermogen van de economie en de effecten van de crisis op de arbeidsmarkt.
- We werken aan een duurzame toekomst, door ook te investeren in de noodzakelijke transities.
- We versterken regionale initiatieven, die meer dan nu afkomstig zijn uit de private sector.
- We 'investeren ons de crisis uit', door ons te richten op kansrijke ketens en clusters waarbij we gebruik maken van nieuwe technologie en digitalisering.
- We pakken het samen op met onze partners in de regio (gemeenten, bedrijven, kennisinstellingen) en het Rijk.

Integrale benadering economisch herstel

In nevenstaand schema wordt een overzicht gegeven van de *tien beleidsdomeinen* waarop provincies momenteel actief zijn als het gaat om een brede integrale aanpak van de regionale economie. In Bijlage 1 is uitgewerkt *wat de rollen zijn van de provincies op die beleidsdomeinen, variërend van aanjagen/stimuleren, tot coördineren, financieren en uitvoering.*

Deze huidige brede rolopvatting van de provincies leidt tot een breed offensief vanuit de provincies om de effecten van de crisis te lijf te gaan. Er is een breed draagvlak onder provincies, bedrijfsleven en Rijk voor deze brede integrale aanpak van de regionale economie, maar ook in het besef dat de inzet van financiële middelen van de provincies op de meeste thema's bescheiden is. Maar het organiseren van die integrale aanpak in onze regio's is cruciaal.

Tabel 1 Taken en rollen provincies in Herstelplan Regionale Economie

	Thema	Taken
	A. Innovatie & Groeivermogen	A1 R&D / sleuteltechnologie A2 Valorisatie / opschaling A3 Launching customer
	B. Landbouw	B1 Nieuwe ketenconcepten B2 Transitie ketens/landelijk gebied
	C. Werklocaties/Gebiedsontwikkeling	C1 Programmering C2 Herontwikkeling/toekomstbestendig C3 Gebiedsontwikkeling (binnen)steden en kernen C4 Transitie landelijk gebied
	D. Infrastructuur/vervoer	D1 Investeren in infrastructuur D2 Slimme duurzame mobiliteit
	E. Energietransitie	E1 Energienetwerken/warmtenetwerken E2 Acties RES'sen (werklocaties/woningbouw)
	F. Duurzaamheid/Circulair	F1 Verduurzaming bedrijfsprocessen/gebouwen F2 Circulaire economie
	G. Arbeidsmarkt	G1 Monitoring (corona) G2 Vraag/aanbod beter afstemmen in crisis G3 Nieuwe opleidingen (in crisis)
	H. Ondernemerschap	H1 Stimulering starters/scale ups H2 Incubators/accelerators
	I. Internationalisering	I1 Promotie en acquisitie I2 Handelsbevordering I3 Toegang tot EU-programma's
	J. Toerisme	J1 Promotie J2 Herontwikkeling parken/ nieuwe concepten J3 Culturele instellingen
	K. Cultuur	K1 Instellingen K2 Evenementen

Dat betekent dat de provincies op een aantal thema's in de regionale economie een stevigere rol gaan vervullen, maar daarbij wel rekenen op ondersteuning vanuit het Rijk en de EU.

Nieuwe accenten in beleid

Voortbouwend op de ingeslagen weg, vraagt de huidige crisis ook om *een heroriëntatie op de invulling van de beleidsdomeinen en een andere inzet van instrumenten van de provincies*. Er worden niet zozeer nieuwe beleidsdomeinen toegevoegd, maar de rollen van de provincies in projecten en programma's dienen te veranderen. Niet alleen door meer middelen beschikbaar te stellen, maar ook door nieuwe (stevige) posities in te nemen. Dat leidt tot de volgende nieuwe accenten:

- Om het toekomstig verdienvermogen van regio's te versterken zullen we als provincies samen met de ROM's, de gemeenten en de regionale clusters in de komende jaren extra 'aan de bak' moeten, door:
  - ervoor te zorgen dat we concrete investeringsprojecten beschikbaar hebben en daarvoor ook de ontwikkelkracht in onze regio's moeten versterken;
  - niet te blijven hangen in subsidiëren van verkenningen en pilots, maar dat we meer gaan investeren en onze middelen ook revolverend gaan inzetten. Dat doen we door initiatieven vanuit de markt te ondersteunen. De trekkracht zal vooral van private consortia moeten komen, die wij willen ondersteunen met een mix aan financieringsinstrumenten;
  - versnippering van initiatieven rond bepaalde innovatiethema's en oplossingen voor maatschappelijke opgaven tegen te gaan door meer provinciegrensoverschrijdend en met Rijk samen te werken;
  - meer aandacht te besteden aan de ondersteuning van het MKB en die bedrijven ook nadrukkelijk een positie geven in programma's en projecten, zodat zij de beschikbare MKB-stimuleringsinstrumenten beter gaan benutten.
- Scherper vormgeven van onze rol als provincies in het arbeidsmarktbeleid, we zullen dat nu vanwege de crisis wel moeten.
- Voorwaardenscheppende investeringen in de fysieke omgeving vormen wel een vertrouwd domein voor provincies, maar meer aandacht moet komen voor nieuwe infrastructuur (bijv. energie/warmte, digitaal) en een grotere rol van de provincies in diverse typen gebiedsontwikkelingen (binnensteden, werklocaties, landelijk gebied).
- De urgente problemen in de culturele sector en toerisme/recreatie vragen om extra inspanningen van de provincies.

De huidige crisis vraagt ook om een heroriëntatie op de invulling van de beleidsdomeinen en een andere inzet van instrumenten van de provincies.

3. Herstel Regionale economie: het Actieplan

De nieuwe accenten in het Regionaal Economisch Beleid vormen de basis voor het 10 punten actieplan dat hieronder wordt toegelicht. Het 10-punten plan ziet er samengevat als volgt uit.

A. Uitvoeren basisacties

1. Opzetten en uitvoeren gestandaardiseerde regionale Corona-monitors.
2. Belangrijke rol van provincies als opdrachtgever.

B. Behouden en versterken fundament toekomstig regionaal verdienvermogen

3. Vergroten ontwikkelkracht met concrete investeringsvoorbeelden.
4. Inzet meest kansrijke financiële instrumenten.
5. Gezamenlijke nationale aanpak van regionale technologieclusters.
6. Samenstellen overzicht financiële instrumentarium voor MKB.
7. Aandacht voor sectoren die extra getroffen zijn door de crisis, zoals bijv. Toerisme & Cultuur.

C. Versterken regionale arbeidsmarkten

8. Uitwerken en concretiseren rol provincies op regionale arbeidsmarkten.

D. Optimaliseren fysieke vestigingsvoorwaarden

9. Ontwikkelen adequate financiële en organisatorische voorwaarden voor versterking energie- en telecom infrastructuur.
10. Samenwerkings- en financieringsmodellen voor diverse typen gebiedsontwikkeling.

Na elke thema (At/m D) geven we een overzicht van wat wij als provinciale partners (IPO, provincies, ROM's) aanbieden met dit Herstelplan, maar we geven ook aan wat we vragen van onze partners zijnde het bedrijfsleven, het Rijk, de EU en de gemeenten. 'Samen de schouders er onder' in deze crisis, vraagt ook om een sterke betrokkenheid van alle partners vanuit hun eigen kracht en mogelijkheden.

A. Uitvoeren basisacties

ACTIE 1

IPO neemt het initiatief om het Rijk te vragen om een sociaal economische monitor samen te stellen om de nationale en regionaal economische effecten van de crisis te volgen, maar ook om scenario's voor de komende jaren te ontwikkelen en de eerste tekenen van herstel te identificeren.

Er bestaan verschillen in de manier waarop provincies de veranderingen in de *economie monitoren*. Dat laten de verschillende Corona monitors van de provincies in de afgelopen maanden zien. De provincies willen gebruik maken van eenzelfde opzet vanuit een nationale monitor, waar regio's vergeleken kunnen worden, waar scenario's voor de komende periode beschikbaar komen en waar provincies en regio's hun regio-specifieke duiding aan toe kunnen voegen. Deze opzet van de nationale monitor zal uiteraard moeten aansluiten op de data en monitors die bij de Planbureaus en het CBS al bestaan en waarop regionale dashboards kunnen aansluiten. Bij de start van de herstelplannen (oktober 2020) moeten deze instrumenten gereed zijn. Hierbij kan bijv. gebruik gemaakt worden van de Monitor www.arbeidsmarktinzicht.nl, die al bijna landsdekkend is en waarin al veel sociaal-economische elementen zijn opgenomen.

ACTIE 2

Belangrijke rol van provincies als opdrachtgever

De provincies hebben als belangrijke opdrachtgevers in de crisis al diverse maatregelen getroffen. Daarbij gaat het bijvoorbeeld om de betalingsregimes richting opdrachtnemers te verkorten (sneller betalen van rekeningen), extra aandacht te besteden aan het sneller doorlopen van procedures voor vergunningen en subsidies en het soepeler in de doorlooptijd omgaan met het voldoen aan te behalen resultaten in gesubsidieerde projecten.

Een uitdaging ligt nog wel in het concretiseren van de aanpak om de transities te versnellen. Daarbij kan worden gedacht aan:

- op willen treden als launching customer om verduurzaming van producten, voertuigen en gebouwen die wij zelf afnemen. Hier zijn tal van voorbeelden te noemen zoals toepassen van circulair bouwen, duurzaam (eigen) vervoer, investeren in klimaatneutraal maken van eigen gebouwen, etc. Hier is momenteel de variatie aan maatregelen tussen provincies groot;
- investeringen in onderhoud van infrastructuur naar voren te halen en bij investeringen in infrastructuur ook innovaties en duurzame technieken toe te passen;
- partners ondersteunen (beleid en soms ook financieel) om de woningbouwproductie te verhogen en daarbij rekening te houden met energietransitie en circulair bouwen;
- meer druk zetten op het sneller beschikbaar komen van regelgeving voor nieuwe

technologie en toepassingen als die in de praktijk toegepast moeten worden (bijv. vergunningen voor grote batterijen, circulaire materialen voor de bouw, kunstmestvervangers, toelaten nieuwe voertuigen).

Tabel 2 Uitvoeren basisacties: concept aanbod en vraag aan partners

Concept aanbod

IPO	<ul style="list-style-type: none"> • Uitwisselen ervaringen launching customership in regio's • Inventariseren belemmeringen regelgeving transitie • Lobby richting Ministeries en EU
Provincies	<ul style="list-style-type: none"> • Uitvoeren regionale dashboards Corona crisis • Optreden als launching customer (verduurzaming) • Versnellen regelgeving praktijktoepassing nieuwe technologie • Investeren in (onderhoud) infrastructuur naar voren halen
ROM's	<ul style="list-style-type: none"> • Signaleren kansen en knelpunten

Vraag aan partners

Bedrijfsleven	<ul style="list-style-type: none"> • Concrete aanbiedingen doen voor marktintroductie van nieuwe concepten/ technologie
Gemeenten	<ul style="list-style-type: none"> • Optreden als launching customer • Versneld aan de slag met planontwikkeling voor woningbouw en gebiedsontwikkelingen
Rijk	<ul style="list-style-type: none"> • Nationale (economische) Coronamonitor • Regelingen beschikbaar stellen voor snelle introductie (launching customers) nieuwe technologie (bijv. SBIR) • Knellende regelgeving sneller aanpassen
EU	<ul style="list-style-type: none"> • Fondsen voor toepassen nieuwe technologie en samenwerking in innovatieketens (Horizon Europe & EFRO) • Snel toepasbare Europese regelgeving, regionaal maatwerk

B. Behouden en versterken fundament toekomstig regionaal verdienvermogen

Provincies kunnen een belangrijke bijdrage leveren aan *verdienvermogen* in regio's door meer dan nu te cofinancieren en te investeren in de opschaling van perspectievolle technologieën en pilots. Dat kan door een andere inzet van eigen middelen, maar vooral ook door gebruik te maken van middelen die het Rijk (groene staatsobligaties, het op te richten groeifonds, InvestNL) en van de EU (Horizon Europe, Structuurfondsen en het binnenkort te verschijnen Europese Noodfonds van 750 miljard) beter te benutten. Dat vraagt van de provincies - zoals eerder vermeld - om: meer ontwikkelkracht; meer te investeren met eigen fondsen; meer afstemming tussen initiatieven in regio's; meer aandacht voor de positie van het MKB; en meer aandacht voor sectoren die extra getroffen worden door de corona crisis. Deze vijf invalshoeken worden hierna (A t/m E) verder uitgewerkt.

A. Meer aandacht besteden aan de ontwikkelkracht om tot goede investeringsvoorstellen te komen.

Te weinig goede voorbeelden zijn bekend waarin provincies samen met private consortia, Rijk en/of EU en de kapitaalmarkt hebben bijgedragen aan de opschaling van kansrijke pilots en/of de economisch/maatschappelijk opgaven versneld hebben ingevuld. Daarbij kan worden geconstateerd dat provincies samen met de ROM's weliswaar in staat zijn om netwerken en clusters te organiseren, maar dat uit die netwerken te weinig grotere (en goed onderbouwde) voorstellen naar voren komen. Gechargeerd gezegd: we zijn in onze netwerken goed in staat om met subsidies haalbaarheidsonderzoeken en pilots te financieren, maar te weinig wordt geïnvesteerd in de opschaling en valorisatie van de waardevolle kennis en ervaringen. Deze crisis vraagt om toekomstig verdienvermogen door juist nu anticyclisch te investeren in het opschalen van nieuwe technologie, sneller in te spelen op marktkansen en het versneld invullen van de maatschappelijke opgaven samen met de private sector. Er is in de komende jaren waarschijnlijk meer geld (provinciaal, Rijk en EU) dan er goede investeringsvoorstellen zijn. De provincies weten dat ze aan zet zijn door de ontwikkelkracht te vergroten.

Daarbij zien zij de volgende mogelijkheden:

- Ontwikkelkracht van vernieuwing zit voor een belangrijk deel bij startups en scale-ups. De huidige aandacht voor die doelgroepen zal in de komende jaren onveranderd doorgezet moeten worden (voortbouwend op de COL regeling);
- Het ontwikkelen van goede R&D programma's, gericht op fundamenteel en toepassingsgericht onderzoek en sleuteltechnologieën, blijft ook in de crisis van groot belang, omdat daarmee de basis voor innovaties en verduurzaming in ketens en clusters wordt gelegd;
- Bij de ontwikkelkracht het accent nog meer dan nu te leggen op het ondersteunen van private consortia (waarin vaak al kennisinstellingen bij betrokken zijn).

Missie-gedreven innovatiekracht moet getrokken worden door de markt.

- Het investeren (samen met het Ministerie van EZK) als aandeelhouders in de ROM's om de ontwikkelkracht van de ROM's te versterken en de samenwerking tussen ROM's en regionale clusters nog beter op elkaar aan te laten sluiten.
- Veranderende rol van ambtelijke inzet vanuit provincies door de aandacht meer dan nu te richten op opschaling en versnelling van transitie opgaven. In alle provincies zijn voorbeelden te noemen van grotere investeringsprojecten die door bedrijven getrokken worden en waar de aandacht nu op realisatie gericht moet zijn;
- Door de aangegeven werkwijzen komt het accent meer te liggen op maakindustrie, vergroening van producten en processen, nieuwe digitaliseringsconcepten in ketens en bouwen aan de daarvoor benodigde infrastructuur (R&D, energie, digitaal, gebouwde omgeving).
- De provincies en het Rijk hebben elkaar al gevonden in de samenwerking rond de Kennis Innovatie Agenda's en Kennis Innovatie Contracten. Vanuit die basis zou het accent meer op valorisatie en verdienvermogen gericht moeten zijn in de Herstelplannen voor de crisis.

ACTIE 3

De provincies zullen samen met het Ministerie van EZK en met de ROM's de ontwikkelkracht om, tot grotere investeringsvoorstellen te komen, versterken. Daarbij zullen provincies voorstellen inbrengen (van grotere investeringen van enkele tientallen miljoenen) die nu al in ontwikkeling zijn en nog dit jaar worden opgestart.

B. Subsidiëren en in ieder geval meer investeren vraagt van de provincies ook dat wij meer met eigen fondsen moeten gaan werken.

In Bijlage 2 is een voorlopig overzicht gegeven van de huidige stand van zaken van de fondsen die provincies zelf hebben opgezet, variërend van energiefondsen, innovatiefondsen, fondsen voor leefomgeving. Hier bestaan grote verschillen tussen de provincies, waarbij wij ook nog onvoldoende van elkaar weten hoe die fondsen worden ingezet, of die succesvol zijn, of die gematched worden met fondsen van andere overheden en de kapitaalmarkt. Hier ligt een grote uitdaging om de investeringsinstrumenten van de provincies zorgvuldig in te vullen. Het IPO laat experts (van ROM's, provincies en de kapitaalmarkt) een overzicht maken van beschikbare fondsen van de provincies en hoe die werken in de praktijk. Dit is extra urgent, omdat diverse provincies recent vanwege de crisis nieuwe instrumenten hebben ontwikkeld of bestaande instrumenten hebben opgehoogd. De variatie aan fondsen en de voorwaarden voor de inzet van revolverende financiële middelen is groot. Daarbij komt ook nog eens de uitdaging om de voorwaarden in de crisis zo aantrekkelijk te maken dat private partijen en de kapitaalmarkt (BNG, EIB, InvestNL, pensioenfondsen en commerciële banken) ondanks de crisis toch instappen. We moeten

als overheden in de crisis de basisgaranties geven (subsidies en leningen) om het verdienvermogen van clusters te versterken en flinke stappen te zetten in het oplossen van maatschappelijke opgaven. We gaan dus als overheden projecten met risico's (in de vorm van aanloopverliezen en langere terugverdiertijden) oppakken om bedrijven en de kapitaalmarkt op een effectieve manier uit te dagen om mee te investeren. Elke euro die we als overheden investeren zullen minimaal 3 euro's opleveren vanuit bedrijven en de kapitaalmarkt. Uiteraard liggen onder die langjarige investeringen business cases die door alle betrokken partijen zijn goedgekeurd. We gaan daardoor op een verantwoorde manier extra investeringen realiseren.

Enkele provincies bereiden die stappen voor, maar het merendeel moet dit pad nog volgen. Afstemming tussen provincies is noodzakelijk, vooral als ook meerdere provincies bij een bovenregionale investering betrokken zijn. Denk daarbij aan initiatieven in verduurzaming goederenvervoer, circulaire landbouw, duurzame productie van eiwitten, opslag en conversie van duurzame energie, etc.

Natuurlijk geldt dat hier rekening gehouden moet worden met het verschil in financieringsmogelijkheden van de provincies. Om de minderbedeelde provincies te helpen, bestaan twee mogelijke oplossingen. Enerzijds kunnen provincies met meer middelen een groter deel voor hun rekening nemen in de financiering van bovenregionale projecten en programma's. 'In ruil' daarvoor wordt hun netwerk verzaamd met bedrijven en instellingen uit de andere provincies. Daarnaast zal ook met het Rijk (Ministerie van Financiën) nagegaan worden of provincies tegen gunstige condities kunnen lenen (bij bijv. de BNG) en daarbij hun risicopositie (en de noodzakelijke reservering op de balans) voor een deel bij een derde (bijv. in de vorm van een staatsgarantie) kunnen onderbrengen. Daarbij gaat het om grotere investeringen waarbij private consortia, diverse overheden (waaronder het Rijk) maar bijv. ook het EIB en de kapitaalmarkt al betrokken zijn. Er mag dus van uit worden gegaan dat het om solide investeringen gaat.

ACTIE 4

De provincies zullen met hun financiële instrumenten aansluiten op de (nieuwe) fondsen van Rijk en EU. Die financieringsmix kan worden ingezet bij de uitwerking van grotere projecten (zie actie 3) waarbij private consortia en de kapitaalmarkt verleid worden om volop mee te investeren.

C. Weg van de versnippering.

Regionale clusters en netwerken vormen de basis voor het toekomstig verdienvermogen van ons land. We beseffen ons dat we als provincies met de inzet (in KIA's en KIC's) van 250 miljoen euro in de periode 2017 - 2023 (en nog eens 100 miljoen vanuit de ROM's) een substantiële financiële inbreng leveren, maar ook dat we - gezamenlijk provincies en Rijk - kunnen voorkomen dat we op te veel plaatsen in Nederland ongeveer met hetzelfde bezig zijn. Er is door vele partners in het kader van dit Actieplan gepleit voor een bottom-up aanpak vanuit de regio's. Wij stemmen als provincies en ROM's steeds vaker interprovinciaal af wat in (inter)nationaal perspectief onze echte

speerpunten zijn. Maar dat kan en moet nog beter. Daarbij kunnen wij ook geholpen worden vanuit de topsectoren door ons ook een spiegel voor te houden en ons te ondersteunen bij het maken van keuzes. Er kunnen voldoende voorbeelden worden genoemd waarop die bovenregionale samenwerking ingevuld kan worden, zoals: Artificial Intelligence, Bioscience, fotonica, quantum- en nanotechnologie, verduurzaming van chemiecomplexen, energietransities in havens, eiwittransitie, gezonde voeding, verduurzaming veehouderij, versterking van het watercluster, smart mobility, circulaire economie/landbouw, etc. De uitdaging is om naast de investeringen in R&D in fundamenteel en toegepast onderzoek ook in elk programma de opschaling van technologie en de valorisatie van kennis te versnellen.

Provincies, gemeenten en ROM's werken in het kader van de Regionale Innovatie Strategieën (RIS'sen) en in de overleggen in het kader van KIA en KIC al aan de bovenregionale samenwerking afstemming en samenwerking. Dat gaat leiden tot extra investeringen in die belangrijke thema's. Bij een eerste globale verkenning van de kansen binnen die bovenregionale thema's is al gebleken dat regionale clusters binnen die thema's hun eigen specialisaties en marktsegmenten kunnen opbouwen. Dus weg van de versnippering, maar samen bouwen aan (meerdere) concurrerende marktsegmenten binnen die thema's. De regionale clusters blijven onveranderd van cruciaal belang om het MKB te bereiken.

Aan het eind van het jaar liggen er voor enkele belangrijke thema's duidelijke geïntegreerde actie-agenda's met financiële dekking. Dat is mogelijk, omdat door de provincies, de ROM's en het Rijk in de afgelopen periode al in de onderlinge samenwerking is geïnvesteerd.

Daarbij geldt voor grensprovincies dat wordt nagegaan of vaker en intensiever op onderdelen met de 'buren' kan worden samengewerkt. Ook uit de diverse Interreg programma's kan meer rendement worden gehaald door onze eigen speerpunten te verbinden met clusters en programma's van onze burens.

ACTIE 5

De crisis vraagt zowel van de provincies als de regionale clusters dat we meer het accent gaan leggen op onze eigen specialisaties binnen belangrijke bovenregionale thema's die vanuit het Rijk, de EU en onze buitenlandse 'buren' worden (h)erkend en ondersteund.

D. Er zijn in Brussel, nationaal en provinciaal veel regelingen beschikbaar voor het MKB. Onduidelijk voor ondernemers is wat er nu precies beschikbaar is voor wie en onder welke voorwaarden. Het MKB is een absolute prioriteit in het beleid van het Rijk en de EU. Er is voldoende instrumentarium beschikbaar, maar dat moet beter bereikbaar worden voor ondernemers. In deze crisis zijn kredietfaciliteiten voor het MKB cruciaal. Het is belangrijk dat de volgende zaken in de komende periode meer aandacht krijgen:

- Zoals hiervoor al is vermeld is er onveranderd aandacht nodig voor het innovatief MKB (onder meer via de COL regeling);

- Daarnaast is een bredere ondersteuning van het MKB noodzakelijk, door ondernemers te ondersteunen in het bepalen van de koers van hun bedrijf tijdens en na de crisis;
- Oplossen van de solvabiliteitsproblemen van het MKB (onder meer via de nieuwe EU instrumenten);
- Realisering regionale steunpunten in de programma's om MKB bedrijven te helpen bij digitalisering en verduurzaming;
- Zorgen dat beschikbare instrumenten en regelingen ook gebruikt gaan worden door MKB ondernemers (door bijv. eerste lijns-zorg in regio's (via de ROM's) te organiseren);
- Beter toegankelijk maken van bestaande regelingen (bijv. door de MIT regelingen in cycli van kwartalen open te stellen).

Bovengenoemde elementen zullen onderdeel gaan uitmaken van het MKB Actieplan dat momenteel door het Rijk (Ministerie EZK) wordt uitgewerkt en waarin provincies hun input leveren.

ACTIE 6

ROM's, provincies en EZK werken in het kader van de COL regeling al samen en zullen via het MKB Actieplan beschikbare regelingen en instrumenten (provincies, Rijk en EU) beter toegankelijk maken voor het MKB.

E. De cultuursector, de evenementensector en op onderdelen ook de toeristische-recreatieve sector worden door de crisis ernstig getroffen. De social distancing zal waarschijnlijk nog enige tijd impact hebben. Dat betekent dat ook provincies zullen worden aangesproken om bepaalde voorzieningen, gezelschappen en promotie-campagnes te ondersteunen. Hier zijn de verschillen in uitgangssituatie van de provincies dermate groot dat elke provincie daar op haar eigen manier een invulling moeten geven, maar extra investeringen vanuit Rijk en EU zullen noodzakelijk zijn.

ACTIE 7

De provincies gaan (via het IPO) na of sectoren die onevenredig getroffen worden door de 1,5 meter economie ondersteuning kunnen krijgen vanuit Rijk en/of EU en daarbij dragen zij zelf ook bij aan die extra getroffen sectoren.

Hiernaast vatten we het aanbod vanuit de provincies samen en geven we ook aan wat we vragen van onze partners om het regionale verdienvermogen te versterken.

Tabel 3 Behouden en versterken fundament toekomstig regionaal verdienvermogen: concept aanbod en vraag aan partners

Concept aanbod

IPO	<ul style="list-style-type: none"> • Continueren overleg Rijk-Regio met agenda gericht op versterken regionaal verdienvermogen • Overzicht opstellen beschikbare fondsen provincie • Agenderen brede MKB aanpak in overleggen met EZK • Inventariseren mogelijkheden voor ondersteuning bij Rijk en EU voor sectoren die het moeilijk hebben in de 1,5 meter samenleving, zoals cultuur/recreatie
Provincies	<ul style="list-style-type: none"> • Overleg specialisten provincies-ROM's over financiële instrumenten • Agenderen noodzaak intensivering samenwerking op bovenregionale thema's in overleg Rijk-Regio • Vergroten ontwikkelkracht: ondersteunen private consortia; investeren in ROM's; meer inzet op opschaling en versnelling van transitie opgaven • Extra middelen voor cofinanciering (subsidies, revolverende middelen)
ROM's	<ul style="list-style-type: none"> • Ontwikkelkracht organiseren voor grote investeringsprojecten • Samenwerking organiseren tussen clusters op de bovenregionale thema's • Aandacht voor startups en scale-ups • Beter toegankelijk maken beschikbare regelingen en instrumenten (MKB)

Vraag aan partners

Bedrijfsleven	<ul style="list-style-type: none"> • In consortia komen met investeringsvoorstellen voor opschaling technologie/verdienvermogen gekoppeld aan invulling maatschappelijke opgaven
Gemeenten	<ul style="list-style-type: none"> • Steden en Economic Boards ondersteunen keuzes voor bovenregionale speerpunten
Rijk	<ul style="list-style-type: none"> • Beter toegankelijk maken beschikbare regelingen en instrumenten (MKB) • Bijdrage leveren aan invulling van bovenregionale speerpunten • Met eigen financiële instrumenten aansluiten op investeringsvoorstellen provincie • Eén lijn richting EU en provincie over gebruik nieuwe instrumenten
EU	<ul style="list-style-type: none"> • Extra investeren in sectoren die het moeilijk hebben door COVID (REACT-EU) • Mobiliseren MKB-financiering en versterking clusters (EC/EIB) • Versnellen uitfasering CO2 intensieve activiteiten (Just Transition Fund) • Middelen die investeringen in maatschappelijke opgaven ondersteunen

Er is een breed draagvlak bij alle provincies om in het Herstelplan expliciet aandacht te besteden aan Arbeidsmarkt-beleid.

C. Versterken Regionale Arbeidsmarkten

Provincies hebben formeel geen rol als het gaat om *arbeidsmarktbeleid*. We erkennen dat we zoekende zijn naar een juiste invulling van die coördinerende rol en dat we met UWV, de gemeenten en het Ministerie van SZW meer scherpere en daadkracht in die rolinvulling kunnen aanbrengen. Er is een breed draagvlak bij alle provincies om in het Herstelplan expliciet aandacht te besteden aan Arbeidsmarktbeleid.

Daarbij zijn ook diverse maatregelen benoemd waarin de provincies een rol kunnen vervullen:

- Het actief betrekken van bedrijven (vanuit de regionale clusters) bij de scholingsprogramma's (MBO en HBO) ook al is dat in de recessie een diepte-investering voor bedrijven.
- Meer investeren in concrete maatregelen die nu nog onvoldoende van de grond komen in bijv. de Regionale Arbeidsmarkt Programma's. Daarbij kan worden gedacht aan:
  - Bedrijven die nog goed functioneren te laten investeren in stagiaires en BBL plaatsen: de jeugd mag niet de rekening krijgen van deze crises, met de vergrijzing in het vooruitzicht.
  - Mee-investeren in scholingsprogramma's om mensen versneld toe te leiden naar banen waar al vrij snel in de crisis alweer vraag naar gaat ontstaan (zorg, techniek, digitalisering).
- Opzetten van opleidingen om studenten en werkenden mee te kunnen laten groeien met nieuwe technologie (AI, nieuwe energiesystemen, etc.).
- Het overwegen om innovatie en transities in het MKB te versnellen door een nieuwe KIM regeling (Kennis Intensief MKB) door studenten en jonge professionals in bedrijven aan projecten te laten werken.
- Het aanscherpen van de Regiodeals door meer geld en effort dan nu het geval is voor de Human Capital Agenda beschikbaar te stellen.
- Het Ministerie van OC&W uitnodigen om een grotere rol te spelen in de regionale HC Agenda's via het hoger onderwijs en beroepsonderwijs. De ingezette regionaliseringsbeweging door het Ministerie kan krachtiger worden ingevuld.

Er bestaan ook hier grote verschillen tussen de provincies ten aanzien van wat zij op dit moment aan het voorbereiden zijn als het gaat om vraag en aanbod in de crisis directer en sneller op elkaar aan te kunnen sluiten. Maar de bereidheid om een grotere rol te spelen is overal groot.

ACTIE 8

De provincies ontwikkelen samen met de Ministeries SZW, OC&W en EZK en de gemeenten effectieve en stevige Regionale Arbeidsmarkt Agenda's.

Tabel 4 Versterken Regionale Arbeidsmarkten: concept aanbod en vraag aan partners

Concept aanbod

IPO	<ul style="list-style-type: none"> Arbeidsmarktbeleid/Human Capital belangrijk onderdeel Rijk-Regio overleg over versterken verdienvermogen van regio's Inventariseren huidige inzet provincies en uitwisseling van ervaringen in de provincies
Provincies	<ul style="list-style-type: none"> Extra inzet op concrete projecten in Regionale Arbeidsmarkt Agenda's Meer investeren in concrete maatregelen: mee-investeren in scholingsprogramma's; (mede) opzetten van opleidingen in nieuwe technologie; Human Capital Agenda in regionale clusters
ROM's	<ul style="list-style-type: none"> Brengen hun inzichten vanuit het bedrijfsleven in

Vraag aan partners

Bedrijfsleven	<ul style="list-style-type: none"> Actieve rol bij scholingsprogramma's (MBO en HBO) Participeren in opleidingen nieuwe technologie (AI, energiesystemen) Stages en BBL-plaatsen Plekken voor studenten en jonge professionals in innovatieprojecten
Gemeenten	<ul style="list-style-type: none"> Lokale knelpunten en kansen op arbeidsmarkt inbrengen in Regionale Arbeidsmarkt overleggen
Rijk	<ul style="list-style-type: none"> Overleg Rijk-Regio versnelling regionale Arbeidsmarkt Agenda's Grotere rol OCW in regionale HC Agenda's via hoger- en beroepsonderwijs
EU	<ul style="list-style-type: none"> Fondsen ondersteuning arbeidsmarkt (REACT EU-ESF+) Maatregelen werktijdsverkorting en ondersteuning MKB op basis van 'overgebleven' cohesiegelden (CRII+)

D. Optimaliseren fysieke vestigingsvoorwaarden

Voorwaardenscheppend (fysiek) beleid is voor de provincies een kerntaak die we aanvullend aan investeringen in verdienvermogen en arbeidsmarkt in de crisis blijven vervullen, maar ook hier met nieuwe accenten. Provincies zullen in de komende jaren gevraagd worden om (als aandeelhouder van netwerkbedrijven) extra te investeren in elektriciteitsnetwerken en eventueel ook in andere netwerken (bijv. warmtenetten, breedbandnetwerken buiten het stedelijk gebied). Enkele provincies hebben hiervoor al specifieke fondsen opgericht (zie Bijlage 2). Daarnaast proberen we de investeringen in onze provinciale (wegen)infrastructuur en goederenvervoerknoppunten op peil te houden (zie ook actie 2).

ACTIE 9

Een aantal provincies zal in de komende jaren mee-investeren in nieuwe energie- en data-infrastructuur.

De **strijd om de ruimte voor wonen, werken, natuur/groen en voorzieningen** zal onveranderd in de crisis doorgaan en op diverse locaties worden die ruimtelijke investeringen op dit moment gedwarsboemd door de stikstofcrisis. Op een aantal locaties zien wij als provincies een extra opgave in de crisis, in het besef dat gemeenten meestal niet over de middelen beschikken om gebiedsontwikkelingen alleen met private partijen te trekken en het Rijk hier (naast eigenaar van gebouwen en gronden) geen taak vervult. Wij zien die urgente opgaven op de volgende terreinen:

- Door leegstand in winkelstraten en culturele voorzieningen die het voorlopig lastig zullen hebben, liggen er voor de *ontwikkeling van binnensteden en kernen* grote opgaven. Provincies zullen gevraagd worden hierin een rol te vervullen al is die momenteel nog niet duidelijk te omschrijven en verschilt die ook per regio en stad/kern. Een deel van de problemen kan worden opgelost door economische functies te vervangen door wonen, zolang de vraag naar woningen groot blijft. We moeten als provincies in deze crisis ook onze bijdrage leveren (beleid en soms ook financieel) om de duurzame woningbouwproductie te vergroten. Maar voor de binnensteden van grotere steden zullen verspreid over Nederland grote investeringen nodig zijn in de vorm van integrale gebiedsontwikkelingen zoals we die in het (recente) verleden hebben gekend. Voor die grote projecten zullen langjarige financieringsconstructies moeten worden ontwikkeld waar private sector, gemeenten, provincies en Rijk gezamenlijk hun verantwoordelijkheid moeten nemen om de kwaliteit van de binnesteden te behouden als belangrijke onderdelen van het regionaal vestigingsklimaat.
- *Alle provincies dragen financieel bij aan de herstructurering en ontwikkeling van werklocaties*, met een accent op verouderde bedrijventerreinen, stationslocaties en campussen en innovatiedistricten. Voor de financiering van deze (anticyclische) ruimtelijke investeringen kan in een aantal gevallen gebruik worden gemaakt van (nieuwe) kostendragers via financiële stromen in het kader van de maatschappelijke

opgaven of het nu om energie/klimaat, woondeals of om andere ambities (groen/natuur) gaat. Voor deze complexe financieringsopgaven zullen standaarden moeten worden ontwikkeld om investeringen in gebiedsontwikkelingen overeind te houden. Gezien het belang van de maakindustrie en de grote opgaven van klimaat en energie zal in de komende jaren het accent gelegd moeten worden op de verouderde bedrijventerreinen omdat daar tijdens de recessie krimp en het herstel zich sterk zullen manifesteren. Belangrijk is dat private partijen (zittende bedrijven die willen investeren en de vastgoedsector) een businesscase ontwikkelen waarbij de onrendabele top helder in beeld wordt gebracht en een langjarige doorkijk wordt gegeven van de exploitatie, waarin nadrukkelijk rekening is gehouden met de opgaven op het gebied van energie, klimaat en duurzame inrichting. Overheden kunnen vervolgens via regionale herstructureringsfondsen de langjarige financiering van transities in het gebied voor hun rekening kunnen nemen. Vanuit die regionale herstructureringsfondsen kunnen per regio/fonds meerdere projecten worden gerealiseerd.

- Voor de *circulaire landbouw en de stikstofmaatregelen* komen in de komende jaren extra middelen beschikbaar vanuit het Rijk (en ook vanuit de EU). Dat betekent dat in de transities in het landelijk gebied fors geïnvesteerd gaat worden door publieke en private partijen en dat provincies daar ook een cruciale rol vervullen in beleid, regelgeving en investeringen. Daarnaast zullen alle provincies ook geconfronteerd worden met het reduceren van stikstofemissies in de nabijheid van natuurgebieden, door uitkoop van veehouderijbedrijven en nieuwe verdienmodellen voor die gebieden. Ook die transities zijn complex en vragen om heldere samenwerkingsovereenkomsten en investeringsvoorstellen.

ACTIE 10

Provincies, gemeenten en het Rijk (BZK, EZK), het RVB (Rijks-vastgoedbedrijf) en vertegenwoordigers van de kapitaalmarkt (beleggers) ontwikkelen op korte termijn samenwerkingsmodellen en financieringen voor bovengenoemde complexe gebiedsontwikkelingen.

Tabel 5 Optimaliseren fysieke vestigingsvoorwaarde: concept aanbod en vraag aan partners

Concept aanbod

IPO	<ul style="list-style-type: none"> • Initiëren werkgroep (samen met Rijk) over financiering complexe gebiedsontwikkelingen
Provincies	<ul style="list-style-type: none"> • Expertise voor ontwikkelen van publiek/private financieringsmodellen • Bijdrage leveren aan financierbare cases • Extra aandacht voor binnensteden • (Her)ontwikkelen werklocaties • Leefbaar en duurzaam landelijk gebied
ROM's	<ul style="list-style-type: none"> • Expertise voor ontwikkelen van publiek/private financieringsmodellen

Vraag aan partners

Bedrijfsleven	<ul style="list-style-type: none"> • Expertise voor ontwikkelen van publiek/private financieringsmodellen • Trekkersrol pakken voor businesscases van complexe gebiedsontwikkelingen, waarin ook maatschappelijke opgaven worden meegenomen
Gemeenten	<ul style="list-style-type: none"> • Mede trekker van planontwikkeling van grote gebiedsontwikkelingen • Bijdragen aan ontwikkeling businesscases en mee-investeren in gebiedsontwikkelingen
Rijk	<ul style="list-style-type: none"> • Initiëren werkgroep (samen met IPO) financiering integrale gebiedsontwikkeling • Mee-investeren in grote projecten
EU	<ul style="list-style-type: none"> • Grensoverschrijdende transport- vervoersverbindingen (TEN-T, CEF) • Ondersteuning plattelandseconomie (Next Generation EU – EAFRD) • Energie opgaven (JTF)

We moeten de samenwerking met het Rijk, de EU, de gemeenten en het bedrijfsleven intensiveren.

4. Samen optrekken in de crisis

In de hiervoor genoemde acties steken de provincies hun nek uit in het kader van het Herstel van de Regionale Economie. Daarbij kan worden geconcludeerd dat we als provincies zelf het nodige kunnen oppakken, maar dat we ook de samenwerking met het Rijk, de EU, de gemeenten en het bedrijfsleven moeten intensiveren.

Wat gaan we als provincies zelf doen

- Veel winstmogelijkheden liggen in het leren van elkaars ervaringen op de meeste genoemde terreinen. Dat betekent dan ook concreet dat we voor alle acties kleine werkgroepen gaan formeren die in het derde kwartaal met concrete voorstellen met financiële dekking komen. Het IPO initieert, maar zal voor de uitvoering een beroep doen op specialisten van de provincies en de ROM's.
- De acties vragen ook om extra middelen van de provincies, waarbij rekening moet worden gehouden met de verschillende financiële posities van provincies (omvang provincies, en wel of geen reserves). Maar recente inventarisaties laten zien dat provincies extra middelen gaan inzetten. Dat geldt zeker als de brede en integrale aanpak van de regionale economie in ogenschouw wordt genomen. Alle investeringen van de provincies (zowel bestaand als extra middelen) die onder de 11 geformuleerde taken vallen (zie tabel 1), leiden tot een forse investeringsimpuls. Die middelen gaan niet naar individuele bedrijven, maar naar de **versterking van de regionaal-economische fundamenten**. In de komende maanden komen diverse provincies nog met nieuwe voorstellen over hoe zij bij kunnen dragen aan het herstel van de regionale economie. Met die brede aanpak van de regionale economie investeren de provincies in de komende jaren met bestaande en nieuwe middelen enkele miljarden om het duurzame herstel van de economie te versnellen.
- Die extra middelen van provincies, maar vooral van het Rijk en de EU moeten voor een belangrijk deel toegeleid worden naar de versterking van de regionale economieën, want in onze regio's zijn de bedrijven, kennisinstellingen en overige instellingen gevestigd en maken deel uit van onze netwerken. Daarbij hebben we al geconstateerd dat er meer geld is uit verschillende bronnen dan dat er investeringsgerede projecten beschikbaar zijn. Natuurlijk liggen dan investeringen in infrastructuur voor de hand, maar het is ook belangrijk om extra te investeren in het toekomstig verdienvermogen, dus in de regionaal economische concurrentiekracht en in het invullen van de maatschappelijke opgaven. Het tekort aan investeringsgerede projecten vraagt om ontwikkelkracht van onze eigen organisaties, de ROM's en onze clusterorganisaties. Wij houden die organisaties intact in de crisis en zullen ze zo nodig op onderdelen versterken om versneld tot investeringen te komen.
- Wij zullen als provincies ons financieel instrumentarium uitbouwen om naast subsidies ook meer middelen als investeringen (revolverend) in te kunnen zetten.

Rolverdeling IPO en provincies

Uiteraard is het van belang om bij het Herstelplan een onderscheid te maken tussen de rollen die het IPO kan vervullen en waar de provincies en ROM's zelf aan zet zijn, zoals al vermeld in het overzicht van de rollen van diverse stakeholders. Er bestaat een breed draagvlak voor de volgende drie rollen voor het IPO in het Herstelplan Regionale economie:

- Het organiseren van het *uitwisselen van kennis en ervaringen* die provincies hebben opgebouwd in de diverse acties in de lockdown periode en in de komende jaren in het kader van het herstelplan. De variatie aan acties en maatregelen is groot en in die breedheid zitten ook aanknopingspunten voor provincies.
- *Het organiseren van het overleg met diverse Ministeries en met de EU.* Samen optrekken vraagt ook in dit opzicht om goede afstemming. Nadrukkelijk merken we op dat het niet zozeer gaat om nieuwe overlegstructuren, maar vooral om de inhoud, agenda en beoogde resultaten van de diverse overleggen steviger te maken in de crisis.
- Het zal ondanks het samen optrekken ook nodig blijven om af en toe een *lobby op te zetten richting het Rijk en de EU*, omdat over onderdelen de meningen kunnen verschillen, maar met als vertrekpunt om de uitvoeringskracht van het herstel van de regionale economieën te verstevigen.

Uit deze rolverdeling kan worden afgeleid dat beleidsontwikkeling en uitvoering van acties en maatregelen en mee-investeren onveranderd bij de provincies, de ROM's, de clusterorganisaties en/of andere partners blijven liggen.

Uiteraard is het van belang om bij het Herstelplan een onderscheid te maken tussen de rollen die het IPO kan vervullen en waar de provincies en ROM's zelf aan zet zijn.

Samenwerking met het Rijk

Deze actieagenda vraagt ook om een gezamenlijke agenda met het Rijk. Daarbij onderscheiden wij de volgende onderdelen:

- Een structureel overleg EZK-provincies over dit herstelplan over de volle breedte van dit Ministerie, met specifieke aandacht voor:
  - de goede afstemming van voorwaarden van het nationale Groeifonds met de fondsen in de provincies, waarbij wij als provincies samen met de ROM's ook met concrete investeringsvoorstellen komen;
  - het beter schakelen tussen het nationale Kennis- en Innovatiebeleid met wat er in de regio's gebeurt. Hier ligt een belangrijk verbeterpunt. Er is meer regie nodig om de versnippering van energie en investeringen in innovatieprogramma's tegen te gaan en om gezamenlijk de juiste investeringen te realiseren in de opschaling van technologie;
  - goede koppeling van instrumenten van Rijk/EU en provincies om de energie- en klimaat-doelstellingen, ondanks de crisis, toch te kunnen behalen;
  - met het NFIA en de ROM's een programma op te zetten om reshoring van de maakindustrie te ondersteunen teneinde meer (buitenlandse) investeringen in de maakindustrie te realiseren.
- Een structureel overleg met EZK-BZK over het vergroten van de investeringen in de diverse typen gebiedsontwikkelingen.
- Een structureel overleg met de Ministeries EZK en Financiën over de inzet van financiële instrumenten (groeifonds, publiek/private financiering van grote projecten) en een goede aansluiting op instrumenten van Rijk en EU.
- Een structureel overleg met OC&W en SZW over regionale Arbeidsmarkt Agenda's om goed aan te sluiten op urgenties en wensen vanuit de regionale triple helix structuren.

Overleg met overige partners

Bij de acties hebben we al vermeld wat we van de andere partners verwachten. Het is voor ons logisch dat gemeenten, bedrijfsleven en kennisinstellingen betrokken worden bij de uitwerking van de voorstellen. Zij zijn onze natuurlijke partners in de diverse regionale netwerken en clusters. Bovendien hebben we onze eigen 'lijnen' met de EU, maar uiteraard in goede afstemming met het Rijk.

---

*De provincies en
het IPO zullen in de
komende periode
extra inzet leveren
om genoemde
vervolgstappen effectief
te kunnen zetten.*

Hoe nu verder?

Inmiddels is een aantal vervolgtrajecten opgestart:

- Dit concept Herstelplan is als concept worden verzonden naar de Colleges van GS van alle twaalf provincies. Zij hebben in een eerste reactie overwegend positief gereageerd op deze voorstellen.
- Ook met onze belangrijke partners voor het Herstelplan gaan we in de komende maanden het gesprek aan om ons aanbod af te stemmen met wat zij in komend anderhalf kunnen bieden. Belangrijke partners zijn naast het Rijk en de EU uiteraard ook de gemeenten (VNG) en het bedrijfsleven (VNO-NCW, MKB Nederland).
- Gezien het feit dat er vanwege de crisis hoge druk staat op het realiseren van de acties in het Herstelplan, zullen het IPO, de provincies en de ROM's al op zeer korte termijn de eerste opzet van uitvoeringsplannen gaan ontwikkelen voor de prioritaire acties die betrekking hebben op het verdienvermogen (acties 3,4,5), het arbeidsmarktbeleid (actie 8) en het op gang houden van gebiedsontwikkelingen (actie 10). Daarvoor worden specifieke werkgroepen ingericht. Op die manier kunnen we als provincies een rol spelen in het derde steunpakket van het Rijk, maar kunnen we ook aan partners in de regio tonen dat we krachtig willen bouwen aan economisch herstel.

Het IPO verzoekt het Kabinet, en met name de bewindslieden van EZK, om de handschoen gezamenlijk op te pakken en om op korte termijn een Stuurgroep te vormen samen met de Taskforce Regionale Economie. Het doel is om binnen enkele maanden een Uitvoeringsagenda op te stellen voor de acties uit het Herstelplan, zodat nog dit jaar de eerste gezamenlijke investeringen van start kunnen gaan.

De provincies en het IPO zullen in de komende periode extra inzet leveren om genoemde vervolgstappen effectief te kunnen zetten.

5. Samenvatting

De provincies willen met daadkracht en eendracht aan de slag door – samengevat – op 5 manieren hun bijdragen aan het herstel van de economie vorm te geven.

- Verstevigen fundament onder toekomstig verdienvermogen (acties 3, 5, 6, 7)
- Actieve arbeidsmarktondersteuning (actie 8)
- Gericht investeren in nieuwe fysieke infrastructuur (actie 9)
- Vernieuwend financieren (actie 4 en 10)
- Intensiveren samenwerking met alle partners (actie 1 t/m 10)

De provincies hebben een belangrijke en effectieve positie om de regionale economie te versterken, omdat ze bij uitstek kennis en ervaring hebben met het opzetten van economische netwerken en innovatieclusters vanuit de Triple-Helix gedachte. De basis voor het economisch herstel ligt in de kracht van regionale ecosystemen en clusters, ondersteund door een brede invulling van het regionaal economisch beleid van de provincies.

Dat betekent dat provincies op een aantal thema's (basis op orde als opdrachtgever, versterken verdienvermogen, arbeidsmarkt en fysieke vestigingsvoorwaarden) een stevigere rol gaan vervullen, maar daarbij wel rekenen op de steun van het bedrijfsleven, Rijk, EU en de gemeenten.

Bijlage 1: Taken en rollen provincies in Herstelplan Regionale Economie

Aanjagen

Coördineren

Financieren

Uitvoeren

A. Innovatie & Groeivermogen

R & D/sleuteltechnologie	Verkenningen	Afstemming kennisinstellingen en bedrijven	Incidentele cofinanciering	
Valorisatie/opschaling	Haalbaarheid	Netwerken/Clusters Innovatieloketten	Subsidiëren en investeren	ROM's
Launching customer	Launching customer	Vraagbundeling partijen	Subsidies demo's/ handelsmissies	Innovatieve inkoop

B. Landbouw

Nieuwe ketenconcepten Transitie ketens/landelijk gebied	Verkenningen/pilots Verkenningen/ beleid/regelgeving	Netwerken/clusters Overleg met alle betrokken partners	Subsidies Subsidies/herontwikkelingsfondsen	Specifieke ontwikkelmaatschappijen
--	--	---	--	------------------------------------

C. Werklocaties/gebiedsontwikkeling

Programmering		Regionale afstemming		Omgevingsbeleid
Herontwikkeling/ toekomstbestendig	Haalbaarheid		Investeren en subsidiëren	Omgevingsbeleid (toepassing Ladder)
Gebiedsontwikkeling (binnen)steden en kernen	Verkenningen		Grondbank/ ontwikkelfondsen	
Transitie landelijk gebied	Verkenningen	Bovenlokale afstemming	Transitiemiddelen/ investeringen	Regelgeving

D. Infrastructuur/vervoer

Investeren in infrastructuur	Stimuleren verkeersveiligheid/ innovatie	Afstemming hoofdwegen- onderliggende wegennet	Subsidies innovaties	Aanleg/onderhoud
		Afstemming landelijk- regionaal OV		Concessie
Innovatie/slimme mobiliteit	Verkenningen		Subsidie pilots	ROM's

Aanjagen

Coördineren

Financieren

Uitvoeren

E. Energietransitie

Energienetwerken/ warmtenetwerken	Verkennen	Overleg met partners	Investeren/ cofinancieren	
Acties vanuit RES'sen (werklocaties/woningbouw)	Verkennen	Regionale afstemming	Subsidiëren/ investeren	

F. Duurzaamheid/circulair

Verduurzaming bedrijfs- processen/gebouwen	Voorlichting		Subsidie	ROM's
Circulaire economie	Verkennen	Afstemming materiaal stromen/partijen	Subsidie pilots	Duurzaam aanbesteden, ROM's

G. Arbeidsmarkt

Monitoring (Corona)	Onderzoek/data	Regionaal afstemmen		Soms eigen Afdeling Onderzoek & Stat.
Vraag/aanbod beter afstemmen in crisis		Netwerken versterken	Subsidie Arbeids- marktregio's	
Nieuwe opleidingen (in crisis)	Verkennen		Subsidie	

H. Ondernemerschap

Stimulering starters/scale ups			Fondsen	ROM's
Incubators/accelerators	Verkennen	Verankering in clusters	Cofinanciering/ investeren	ROM's

I. Internationalisering

Promotie & acquisitie			Bijdragen aan missies	ROM's
Handelsbevordering	Verkenningen/ beurzen		Subsidies	ROM's
Toegang tot EU-programma	Promotie	Netwerken vormen	Cofinanciering	ROM's/provincie als Management- autoriteit

J. Toerisme

Promotie		Regionale afstemming	Subsidie	
Herontwikkeling parken/ nieuwe concepten	Verkennen		Herontwikkelings- fonds/subsidie	

K. Cultuur

Instellingen			Subsidies	
Evenementen			Subsidies	

Bijlage 2: Eerste niet volledige overzicht van provinciale fondsen

	Energie	Natuur	Leefomgeving	Gezondheid	Economie
1 Fryslân	Fûns Skjinne Fryske Energij (FSFE)				
2 Groningen	Bespaarfonds particulieren		Asbestfonds (in onderzoek)		Waterstof-cluster Havens
3 Drenthe			Stads/dorpsvernieuwing		MKB 1 ^e lijns/MKB fonds
4 Overijssel	Uitbreiding Energiefonds		Herontwikkelingsfonds		Innovatiefonds
5 Gelderland	Energiefonds		Herontwikkelingsfonds		Topfonds/extra corona middelen
6 Noord-Brabant	Energiefonds	Groenontwikkel-fonds		Brabants Sportfonds (in oprichting)	BOM fondsen/Kringloop-landbouw
7 Limburg	Energiefonds				Campussen/verduurzaming Chemie
8 Zeeland			Extra aandacht water, energie en duurzaam voedsel		Investeringsfonds
9 Utrecht	Verduurzaming				
10 Flevoland	Klimaatneutraal				Innovatie/opstart nieuwe ROM
11 Noord-Holland	Participatiefonds Duurzame Economie		Leefbaarheidsfonds		Innovatiefonds Economisch Herstel en Duurzaamheidsfond
12 Zuid-Holland	Energiefonds				IQ fonds

Colofon

Dit is een uitgave van het Interprovinciaal Overleg (IPO), september 2020.

Tekst:

Buck Consultants International

Fotografie:

Techniek Beeldbank, Stockfoto's Twenty20,
Provincie Limburg, Buck Consultants International

Ontwerp en opmaak:

Haagsblauw

Interprovinciaal Overleg
van, voor en door provincies